

Melita Lorković

Igre oprosta

Igre u mom srcu

PIŠE: VEDRAN BENIĆ

“Državnim simfonijskim orkestrom NRH dirigirat će skopski dirigent **Lovro Matačić**”, može li se uopće zamisliti ovakva najava nastupa slavnoga dirigenta na Ljetnim igrama, pa makar to bio njegov prvi povratnički koncert na tlu Hrvatske 29. lipnja 1954. na Boškovićevoj poljani, nakon šest godina provedenih u Skopju (1948. - 1953.) u svojevrsnom progonstvu. Maestro Matačić je za vrijeme NDH bio vrhovni nadzornik svih domobranskih glazbi i zapovjednik glazbenika s činom domobranskoga potpukovnika. Nakon rata, prema legendi, od smrtne kazne spasio ga je **Tito** osobno i poslije godine dana zatvora u Staroj Gradiški poslao na dugotrajno ‘hlađenje’ u Makedoniju, gdje je dao odlučujući doprinos osnivanju skopske filharmonije i opere. Koncert ‘oprosta’ u Dubrovniku nije značio samo početak Matačićeva dugog djelovanja na Igrama, kojima je godinama bio i glazbeni ravnatelj, nego i putokaz drugim hrvatskim gradovima da ga mogu zvati, pogotovo jer mu je istodobno vraćena putovnica. Igrom sudbine, svoj posljednji koncert Matačić je imao upravo na Igrama 11. srpnja 1984. sa Zagrebačkom filharmonijom.

Za razliku od Matačića koji nije nikada postao ‘skopski’, **Melitu Lorković** rođena **Pozajić** u prvom desetljeću Igara redovito su nazivali ‘beogradskom pijanisticom’ da bi joj prezime bilo manje sumnjivo. Svima koji iti malo poznaju našu noviju povijest, to prezime dobro je poznato po uroti ‘Lorković-Vokić’ u doba NDH u kojoj su sudionici, na slutivši ratne pobjednike, pokušali ustašku državu u zadnji čas prešaltati na stranu Saveznika. Iako su u Vladi NDH držali ključne resore oružanih snaga, unutarnjih i vanjskih poslova, puč ministara **Ante Vokića** i **Mladena Lorkovića** (Melitinog ‘kunjada’ - muževa brata) nije uspio, pa su obojica likvidirani u zatvoru u Lepoglavi krajem travnja 1945. neposredno prije ustaškog povlačenja iz Hrvatske. Dolaskom partizana prezime Lorković i dalje je mirisalo na ustaštvo, pa je 1945. odveden i ubi-

jen pod nikad razjašnjenim okolnostima i Melitin suprug **Radoslav Lorković**. Stradanja nisu zaobišla ni Pozajiće, a Melita koja je u doba rata kao međunarodno priznata umjetnica nastupala po najvećim koncertnim dvoranama sila Osovine, a počavala glasovir i Poglavnikovu kćer **Nadu Pavelić**, bila je izbačena sa zagrebačke Akademije, uz zabranu javnog djelovanja na tri godine. Stoga je objeručke prihvatila poziv rektora beogradske Muzičke akademije **Mihaila Vukdragovića**, provjerenog antifašista, da pređe u Beograd, pa odatle ono ‘beogradska pijanistica’. Jednako joj je, cijeneći njenu umjetnost, još jedan antifašist s partizanskim pedigreeom **Oskar Danon**, k tomu i sarajevski Židov, omogućio nastup na njegovom koncertu u Zagrebu. Zahvaljujući tome, ‘beogradska pijanistica’ Melita Lorković od 1953. do ‘57. nastupala je i na Igrama gotovo svake godine, ali i na turnejama diljem svijeta. U Dubrovniku je zapravo svirala već 1950. godine za sudionike dubrovačke IX. Šahovske olimpijade, čega se rado sjećala zbog ugodnih dana provedenih u hotelu ‘Excelsior’, te recitala u Kneževu dvoru obilježenog kišom, grmljavinom i nestankom struje, koji je ipak privela kraju zahvaljujući snalažljivosti svjetskih šahista, koji su joj, predvođeni američkim velemajestorom **Samuelom Reshevskim**, paleći programe osvjetljavali note. Međutim, 1960. Melita iznenada opet nestaje iz domaćega vidokruga, te do umirovljenja 1972. živi u Egiptu, gdje na Nacionalnom konzervatoriju u Kairu postavlja temelje moderne klavirske nastave. Povratkom u domovinu sada kao ‘zagrebačka pijanistica’ svira i u Dubrovniku s Gradskim orkestrom, ali nikada više na Dubrovačkim ljetnim igrama.

Sjećanje na nju obnovio je 2012. sin **Radovan Lorković**, ugledni violinist i glazbeni pedagog u Švicarskoj, napisavši knjigu o Pozajićima, Lorkovićima i Meliti sasvim iskreno, bez ikakvih ograda, uključujući i naznake njena ‘salonskog antisemitizma’. Pa je, i pored silnog stradanja svoje obitelji, kako je zapisao **Branimir Pofuk**, doživio da u dvorani Hrvatskoga slova u Zagrebu dio publike protestno napusti dvoranu, jer je, predstavljajući knjigu, umjesto isključivo crno-bijele slike, prošloj državi dao i nešto međutonova.